

LIFENATURAVIVA Biodiverziteta – umetnost življenja
Biodiversity – Art of Life

22. MAJ

SVETOVNI DAN BIODIVERZITETE

Na **22. maj** Zemljani praznujemo **dan biodiverzitete**, lahko bi rekli tudi dan »vsega živega« ali pa dan raznolikosti življenja na našem planetu.

Vsebinske priloge

1. Novinarska konferenca projekta Life Naturaviva

Pripravili: Anamarija Žagar, Davorin Tome (Nacionalni inštitut za biologijo) in Marjana Hönigsfeld Adamič (Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine)

Ljubljana, 21.5.2018

*»Biodiverziteta šteje! Je fantastična raznolikost življenja, ena najbolj dragocenih in najbolj žlahtnih značilnosti našega planeta, saj je ključni element ekosistemskih storitev, od katerih smo odvisni. **Slovenija se ponaša z eno najvišjih biotskih pestrosti v Evropi, ki pa ni dovolj prepoznana in zato ne dovolj cenjena.** Zato se je Nacionalni inštitut za biologijo z devetimi partnerji odločil za prijavo 5-letnega komunikacijskega LIFE projekta na Evropsko komisijo. **S projektom želimo razkriti izjemne naravne dragocenosti Slovenije in njihov pomen ter osvetliti nevarnosti, ki jim pretijo.**«*

Marjana Hönigsfeld Adamič

Naslov projekta: **LIFE NATURAVIVA Biodiverziteta – umetnost življenja**

Številka: **LIFE16 GIE/SI/000711**

Trajanje: **4. 9. 2017 - 31. 8. 2022**

Lokacija: **Slovenija**

Sodelujemo projektni partnerji:

Nacionalni inštitut za biologijo (vodilni partner v projektu)

Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine

Javni zavod Triglavski narodni park

Notranjski regijski park

Kozjanski park

Javni zavod Krajinski park Goričko

Javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje

Grm Novo mesto – Center biotehnike in turizma

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Botanični vrt Univerze v Ljubljani

Da bi biodiverziteto, njen pomen in ogroženost približali čim širšemu krogu ciljnih skupin v Sloveniji, se je v konzorcij povezalo deset partnerjev. Trenutno na projektu sodeluje 27 strokovnjakov, večina s področja biologije, agronomije in pedagoškega dela pa tudi turizma in novinarstva.

Številne projektne aktivnosti so osredotočene na zavarovana območja, zato se je projektu pridružilo kar **pet naravnih parkov** iz različnih slovenskih regij. Tako bodo dogodki in izobraževanja o biodiverziteti razpršena po vsej državi in bodo dosegla tudi najbolj oddaljene predele Slovenije. O biodiverziteti se bo slišalo tako v Prekmurju kot po visokogorskih vaseh na Gorenjskem. Veliko izobraževalnih vsebin bo namenjenih mladim, saj se bodo **parki in Inštitut Lutra** aktivno vključevali v izobraževalne procese v vrtcih in osnovnih šolah. Parki bodo nadgradili svojo izobraževalno infrastrukturo o biodiverziteti za obiskovalce ter okrepili sodelovanje z glavnimi deležniki v lokalnem prostoru (kmeti, občinami, turističnimi delavci itn.).

Pomembno vlogo pri izobraževanju mladih pa tudi odraslih v osrednji Sloveniji ima **Botanični vrt Univerze v Ljubljani**, ki bo v okviru projekta osvetlil pomen biodiverzitet na suhih travnikih in prikazal vlogo domorodnih medovitih rastlin pri ohranjanju pestrosti divjih opraševalcev. V sodelovanju s strokovnjakom dr. Danilom Bevkom z **Nacionalnega inštituta za biologijo** bodo v Botaničnem vrtu tudi promovirali koncept zelene infrastrukture, s

katero lahko vsak posameznik v svoji okolici izboljša razmere za različne vrste in s tem prispeva k povečanju biodiverzitete. Primer zelene infrastrukture so na primer gnezdilnice za divje čebele, ptičje hišice, netopirnice in podobno.

Izredno pomembno je tudi, kako urejamo svoje vrtove, saj lahko na primer s sajenjem tujerodnih rastlin naredimo več škode kot koristi za našo biodiverzitetu. Zato bomo organizirali natečaj za biodiverziteti najbolj prijazen vrt, kjer bo imel osrednjo vlogo **Grm Novo mesto**, center, ki vključuje srednjo kmetijsko šolo in biotehniško gimnazijo ter višje strokovne šole s tega področja. Pri mladih, ki se izobražujejo na kmetijskem področju, bomo z dodatnimi učnimi vsebinami o biodiverziteti poskrbeli za višjo ozaveščenost dijakov in študentov o varstvu narave; tako bodo v prihodnje tudi sami bolj zahtevni pri iskanju sonaravnih rešitev za kmetijstvo, ki od narave dobi pridelke, a jo hkrati tudi varuje za naslednje generacije.

V projektu si bomo prizadevali trdneje povezovati ohranjanje biodiverzitete s kmetijstvom, zato smo zelo veseli, da v partnerstvu sodeluje tudi **Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije**, nevladna krovna organizacija vseh fizičnih in pravnih oseb, ki delujejo na področju kmetijstva, gozdarstva in ribištva v Republiki Sloveniji. Z informacijami želimo doseči čim več kmetovalcev in jim omogočiti, da bodo pridobili nova znanja o ohranjanju biodiverzitete. Za prenos tega znanja je ključno sodelovanje kmetijsko svetovalnih služb z **Nacionalnim inštitutom za biologijo**.

Razmislili pa smo tudi o tem, kako bi lahko s svojimi sporočili dosegli tiste, ki jih narava ne zanima. Njihovo pozornost bomo pritegnili z raznolikimi pristopi sodobnega spletnega oglaševanja, z mestnimi plakati in podobnim. Lahko pa pričakujete, da se boste z biodiverzitetu srečali povsem naključno, morda tudi tam, kjer boste najmanj pričakovali, za kar bo poskrbel **Inštitut Lutra** s t.i. »šok dogodki«.

Od začetka projekta smo pripravili že več kot 80 različnih dogodkov. Ker so različni dogodki, kot so srečanja, delavnice, predavanja, razstave in podobno, osrednji del našega projekta, smo oblikovali posebno spletno stran www.naturaviva.si z **napovednikom dogodkov, povezanih z naravo in biodiverzitetu**. Le-ta omogoča, da na enem mestu najdemo dogodke, ki jih organizirajo v petih naravnih parkih po Sloveniji ali katerikoli projektni partner. Pridružili smo se tudi družbenemu omrežju [Facebook: na Life.naturaviva](https://www.facebook.com/Life.naturaviva), kjer objavljamo zanimivosti o biodiverziteti in vabimo na naše dogodke.

Biodiverzitetni komunikacijski projekt smo uspešno prijaviili na razpis finančnega mehanizma Evropske unije za Okolje in podnebne ukrepe, **LIFE**. Večinski delež sofinanciranja, 60%, prispeva program LIFE, delež Ministrstva za okolje in prostor RS je 10%, preostanek prispevamo partnerji sami in upamo na še kakšno strateško partnerstvo med potekom projekta. Celotna vrednost projekta je 2,482.242 EUR za obdobje petih let in za deset partnerjev v projektu.

Delček zgodbe logotipa projekta Life Naturaviva:

»Tako kot se barve mavrice po neki logiki dopolnjujejo, prelivajo ena v drugo, obstaja tudi v živi naravi **soodvisnost**. Če bi bila mavrica življenja popolna, potem se s problemom biodiverzitete bržkone ne bi ukvarjali. Človekovo poseganje v naravni red je povzročilo **vrzeli** v biodiverziteti in s tem otežilo in ponekod tudi že onemogočilo njene samodejne procese.«

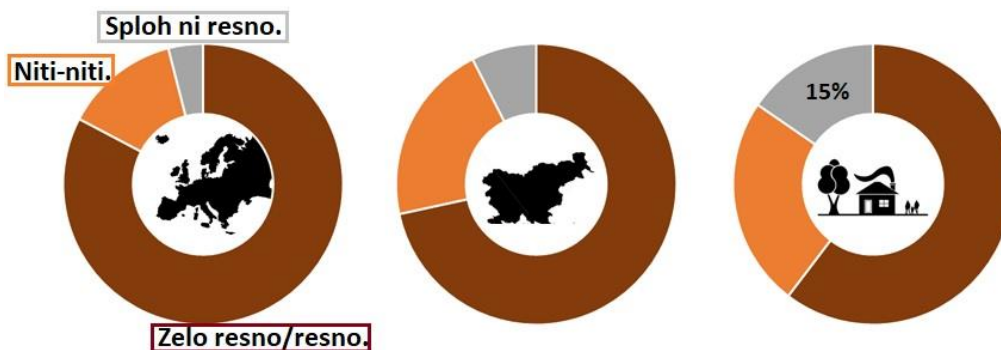
Zvone Kosovelj, oblikovalec

Celotna zgodba je dostopna na povezavi: <https://www.naturaviva.si/za-medije/logotip-projekta/>

Zakaj smo prijavi projekt Life Naturaviva?

KAKO RESNO SE VAM ZDI UPADANJE IN IZGUBA ŽIVALSKIH IN RASTLINSKIH VRST?

Odgovori na vprašanje iz javnomnenjske raziskave, opravljene v okviru projekta Life Naturaviva, izvajalec Center za raziskovanje javnega mnenja ZRS Koper, prebivalci Slovenije (N = 1000).

Ne glede na to, da je Slovenija v evropskem merilu država z izjemno visoko biodiverzitetjo in da pri nas živijo vrste organizmov, ki ne živijo nikjer drugje na svetu, smo razlog za prijavo našega projekta našli v zaskrbljujočem spoznanju, da se Slovenci slabo zavedamo pomena biodiverzitete in njene ogroženosti. To so pokazali rezultati Eurobarometra (Special Eurobarometer 436, 2015) in naše začetne javnomnenjske raziskave, ki je bila izvedena jeseni 2017 na vzorcu 1000 prebivalcev Slovenije z enakomerno zastopanostjo vzorca po spolu, starosti, regijah in izobrazbi. Izvajalec: CENTER ZA RAZISKOVANJE JAVNEGA MNENJA | Znanstveno-raziskovalno središče Koper, mag. Zorana Medarič. Končno poročilo je dostopno na naši spletni strani pod zavihom REZULTATI: www.naturaviva.si

Pojem **biodiverziteta** pozna le 58% prebivalcev Slovenije, **najmanj je poznan** manj izobraženim.

Med **osnovnošolci** iz različnih regij opažamo razlike v poznavanju pojma **biodiverzitete**. Za pojem je slišalo in ve, kaj pomeni, 33% osnovnošolcev iz Pomurske, 18% iz Gorenjske in le 5% iz Osrednjeslovenske regije (vzorci N=52, 45 in 64, VIR: dodatno anketiranje na delavnicah projekta Life Naturaviva).

V Sloveniji izredno slabo poznan izraz **ekosistemske storitve**, saj je kar 44% vprašanih odgovorilo, da še nikoli niso slišali za ta izraz; 34% vprašanih je slišalo zanj, a ne ve, kaj izraz pomeni.

Izrazito manjši delež mladih kot starejših pa se je strinjal s trditvijo, da je **biodiverziteta** pomembna za naš dolgoročni ekonomski razvoj.

Večji delež starejših oseb v primerjavi z mlajšim meni, da so pomembni dejavniki **ogrožanja biodiverzitete** onesnaževanje, intenzivno kmetijstvo in povečevanje urbanih površin.

Pomemben podatek, ki smo ga dobili iz raziskave, pa je tudi ta, da večina Slovencev meni, da je upadanje in izguba naše biodiverzitete najmanj resna v njihovi neposredni okolici, medtem ko se jim zdi bolj resna v slovenskem in najbolj resna v evropskem merilu. Vendar je ravno zavedanje, da je upadanje biodiverzitete resen problem v okolici našega doma, tisto, ki nas bo spodbudilo, da se bomo sami zavzeli in potrudili spremeniti svoja dejanja in poskrbeli za ohranjenost naravo tudi za prihodnje generacije. Razmišljati je potrebno globalno, toda pomembno je delovati lokalno.

Kako približati naravo ljudem?

Uporaba sporočilne vrste (angleško: »flagship species«).

»Flagship« vrste (vodilne vrste, zastavonoše) so nadomestek biodiverzitete, ki stoji za njimi. So več kot le vrsta sama, saj govorijo tudi za svoje življenjsko okolje (habitat), kjer žive še druge vrste – so torej njihovi ambasadorji ali **sporočilne vrste**. Z njimi razlagamo paleto antropogenih groženj biodiverziteti. Izbiramo jih glede na njihov potencial, da pritegnejo pozornost javnosti in dvigajo zavest o varstvu narave. So izjemno primerne za združevanje dveh vlog: privlačnosti za turizem in hkrati ambasadorja drugih vrst. Največ karizme imajo veliki sesalci (velike mačke, žirafe, primati); veliko emocij zbuja kosmate, mehke živali z okroglo glavo, velikimi očmi (panda!) – skratka, shema, ki spominja na majhnega otroka. Tudi ptiči, ki so lepe in barvite zunanosti ali lepo pojejo, so učinkoviti. Izkazalo se je, da se turisti močno navežejo na individualne živali (prosto živeče ali v ujetništvu), to navezanost pa nato razširijo na celotno vrsto.

Sir David Attenborough je zagotovo najbolj karizmatična osebnost v svetu naravoslovja, od katerega se lahko ogromno naučimo. Čeprav ni znanstvenik, je raziskovalec (medijev in narave), pripovedovalec in – predvsem – **interpretator**. Ljudje/gledalci mu zaupajo in verjamejo, zato ima izredno moč, spremeniti odnos javnosti do narave, živih bitij in njihovega življenjskega okolja. S svojimi oddajami dokazuje, da je to mogoče. Z znanjem in poznavanjem živali in njihovega načina življenja naredi to, kar moramo tudi mi – pot od karizmatičnih vrst do manj karizmatičnih in do (za običane ljudi) ne-karizmatičnih, da pokažemo tudi na pomen teh zadnjih. Za naravoslovce ni karizmatičnih vrst – vse, od slona do pršice, so enako pomembne in vsaka ima svojo vlogo v življenjskih ciklih ekosistemov. Morda te vloge ne poznamo, zato se nam vrsta ne zdi pomembna. Toda naloga naravoslovcev je, da njeno vlogo odkrijejo in jo s primerno interpretacijo pokažejo laični javnosti. Tako zbudijo zanimanje. Kaj bi se zgodilo, če bi ta vrsta iz narave izginila? Kako lahko prispevam, da se to ne bo zgodilo? - To je namen našega projekta.

Z ohranjanjem sporočilnih vrst torej ohranjamo veliko več kot le izbrano vrsto; ohranjamo še številne druge vrste v njihovem širšem okolju, nekaterih med njimi morda **sploh** še ne poznamo. Zato moramo sporočilne vrste izbirati izjemno pozorno in ob tem upoštevati številne kriterije, predvsem namen izbora. V projektu LIFE NATURAVIVA smo tej problematiki namenili že dve strokovni srečanja vseh sodelujočih partnerjev. Za vsak park smo skušali izbrati regionalno/lokalno značilno vrsto/vrste, vse skupaj pa morajo pokrivati celotno geografsko območje projekta. Pri tem so obstoječi vzorci, ki jih obiskovalci parkov že poznajo, lahko v pomoč (npr. Zlatorog, ki ga ljudje povezujejo s Triglavskim narodnim parkom, »kozjansko jabolko«, ki simbolizira skrb za visokodebelne sadovnjake itn.). Potrebno je najti zgodbe, ki jih pripovedujemo na različne načine: z osebnim pristopom, v knjigah, filmih, risankah, pobarvankah s sporočilnimi vrstami. Emocionalni ključi za razvoj karizme živalske vrste ne temeljijo na statični podobi, temveč na dinamični izkušnji z vedenjem, na interakciji in na interpretaciji.

Naravni parki – projektni partnerji so si po skrbnem tehtanju vseh razlogov ZA in PROTI odločili za naslednje sporočilne vrste, ki hkrati simbolizirajo park in njegova prizadevanja za varstvo narave:

- Krajinski park Goričko: **smrdokavra** (po goriško: upkaš) je ptič iz skupine legatov, ki ga ne moremo zamenjati z nobenim drugim. Značilna je naglavna perjanica, prava »irokeza«, smrdokavro pa prepoznamo tudi po vpadljivem oranžnem in črno-belem perju. Domače ime je dobila po oglašanju (upup-upup-upup), ki je slišati vse prej kot ptičje petje. Hrani se z velikimi žuželkami, zato prebiva v mozaični kulturni krajini z visokodebelnimi sadovnjaki, ekstenzivnimi travniki, mejicami in kolovozi, značilnimi za Goričko.
- Krajinski park Ljubljansko barje: **močvirska logarica** (močvirski tulipan) je široko prepoznavna vrsta na Ljubljanskem barju; poznajo jo tako domačini kot obiskovalci, med katerimi so tudi tujci, ki se vsako leto vračajo na ogled cvetočih rastlin. Ogrožena je zaradi izginjanja njenih rastišč - ekstenzivnih vlažnih travnikov na Ljubljanskem barju.

- Notranjski regijski park: **rjavi medved** živi v okoliških gozdovih Cerkniškega jezera – gozdovih Javornikov, Slivnice, Menišije in je ena od trojice najbolj karizmatičnih evropskih živalskih vrst. Zato je opazovanje medveda v naravnem okolju tudi zelo zanimiv in najhitreje rastoč »turični produkt« notranjskega območja.
- Triglavski narodni park: **gams in triglavska roža**. Ob kombinaciji teh dveh simbolnih vrst slovenskega alpskega sveta sicer pomislimo na nepremagljivega Zlatoroga – a saj je bil Zlatorog bel gams z zlatimi rogovi! Iz njegove krvi pa je zrasla triglavska roža, roža mogota, ki je ozdravila ranjenega Zlatoroga. - Obe vrsti sta predstavnici visokogorskega sveta in simbola Triglavskega narodnega parka vse od razglasitve leta 1981. Ogroženi sta zaradi podnebnih sprememb in številnih človekovih dejavnosti v gorskem svetu.
- Kozjanski regijski park: **kozjansko jabolko**. S številnimi projekti je Kozjanskemu regijskemu parku uspelo oživiti travniške visokodebelne sadovnjake jablan in hrušk. Osnovali so kolekcijski sadovnjak z več kot 100 avtohtonimi tradicionalnimi sortami jabolk in hrušk z območja parka in tako ohranili gensko zakladnico starih sort. Z zasaditvijo visokodebelnih sadnih dreves v okolici osnovnih šol in sadnih drevoredov v številnih krajih po Kozjanskem izobražujejo in vzgajajo nove rodove, ki bodo znali ceniti tradicijo in delo nekdanjih sadjarjev. Navsezadnje je že Marija Terezija ukazala ob cestah saditi sadno drevje – tako popotnik ni bil lačen, sadno drevje pa je nudilo tudi blagodejno senco tovrnim živalim in potujočim trgovcem. Travnški sadovnjaki so značilen element slovenske kulturne krajine, hkrati pa poseben habitat, ki vzdržuje visoko biodiverzitetno predvsem žuželčnih in ptičjih vrst. Številne od teh so prav zaradi izgube habitata ogrožene; vijeglavka, črna žolna, pivka, veliki skovik, pogorelček, sršenar in rjavi srakoper so vrste ptic, zaradi katerih so bili visokodebelni travniški sadovnjaki vključeni v območje Natura 2000 po »Ptičji direktivi«.

Narava je tudi fotogenična

Slika lahko pove več kot tisoč besed. Tudi pri našem projektu računamo, da bomo marsikoga o lepoti, pomenu in ogroženosti biodiverzitete lažje prepričali s sliko kakor s pisano besedo. Z namenom, da za naše delo pridobimo vrhunske fotografije iz narave, bomo vsako leto pripravili mednarodni natečaj naravoslovne fotografije. Prvi, pri katerem je sodelovalo 271 fotografov iz 45 držav sveta z nekaj manj kot 4300 fotografijami je že za nami. Na novinarski konferenci bomo **ekskluzivno** pokazali nekaj izbranih fotografij z natečaja, zmagovalce bomo razglasili v soboto 26. maja, ko bo ob 17 uri v avli biološkega središča na Večni poti 111 odprtje razstave najboljših fotografij.

Kontaktne informacije:

Spletna stran: www.naturaviva.si

Facebook: <https://www.facebook.com/life.naturaviva/>

E-mail: life.naturaviva@nib.si

Nacionalni inštitut za biologijo:

Dr. Anamarija Žagar, koordinatorka projekta Life Naturaviva | anamarija.zagar@nib.si, 059 232 745, 040 374 706

Prof. dr. Davorin Tome, znanstveni koordinator v projektu Life Naturaviva | davorin.tome@nib.si, 059 232 732

Dr. Danilo Bevk, znanstveni sodelavec projekta Life Naturaviva | danilo.bevk@nib.si, 059 232 783

Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine:

Marjana Hönigsfeld Adamič, strokovna sodelavka in urednica Life Naturaviva marjana@lutra.si, 041 705 613

Javni zavod Triglavski narodni park:

Majda Odar, strokovna sodelavka Life Naturaviva majda.odar@tnp.gov.si, 04 578 02 45

Notranjski regijski park:

Miha Jernejčič, strokovni sodelavec Life Naturaviva miha.jernejcic@notranjski-park.si, 041 424 998

Kozjanski park:

Tatjana Kotnik, strokovna sodelavka Life Naturaviva tatjana.kotnik@kp.gov.si, 03 800 71 10

Javni zavod Krajski park Goričko:

Mojca Podletnik, strokovna sodelavka Life Naturaviva mojca.podletnik@goricko.info, 02 551 88 68

Javni zavod Krajski park Ljubljansko barje:

Barbara Vidmar, strokovna sodelavka Life Naturaviva barbara.vidmar@ljublanskobarje.si, 08 205 23 55

Grm Novo mesto – Center biotehnike in turizma:

Dr. Mateja Colarič Bajc, strokovna sodelavka Life Naturaviva mateja.colaric@guest.arnes.si, 031 340 464

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije:

Aleš Tolar, strokovni sodelavec Life Naturaviva ales.tolar@kgzs.si, 01 51 36 610

Botanični vrt Univerze v Ljubljani:

Mag. Blanka Ravnjak, strokovna sodelavka Life Naturaviva blanka.ravnjak@bf.uni-lj.si, 04 427 12 80